

Vyjadrenie Lucie Berdisovej a Andreja Majerníka

k článku „Ešte raz k tomu, či o voľbe kandidáta na sudcu ESLP rozhodol neplatný hlas“

Dňa 31. 10. 2023 bola na stránke www.pravnelisty.sk v článku „Ešte raz k tomu, či o voľbe kandidáta na sudcu ESLP rozhodol neplatný hlas“ zverejnená reakcia Dany Jelinkovej Dudzíkovej na stanovisko predsedu a podpredsedu Súdnej rady k voľbe návrhov kandidátov na sudcov ESLP. V úvodnej poznámke k textu Peter Šamko okrem iného napísal, že z jeho pohľadu je „evidentné, že jeden z kandidátov na sudcu ESLP uspel iba vďaka hlasu, ktorý mal byť neplatný.“ Peter Šamko sám neponúkol žiadnu ďalšiu argumentáciu. Chceme sa preto vyjadriť k tomu, čo vo svojej reakcii k platnosti hlasovacieho lístka uvádza Dana Jelinková Dudzíková. Tá v argumentácii poukázala predovšetkým na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 10/07 zo 16. apríla 2008. Týmto rozhodnutím ústavný súd rozhodol o sťažnosti, ktorou sa namietala neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu.

V prvom rade, je podľa nášho názoru potrebné rozlíšiť voľbu kandidátov na sudcov Európskeho súdu pre ľudské práva a voľby do orgánov územnej samosprávy. Tie druhé sú totiž ovládané princípom tajného hlasovania. Z tajnosti hlasovania vyplýva to, že volebná komisia môže vôľu voliča interpretovať iba a len z jeho prejavu vykonanom na lístku. Pre zohľadnenie iných skutočností nie je žiadny priestor. Súdna rada naopak volí kandidátov na funkciu sudcu ESLP verejne. Každý, kto hlasuje, teda každý člen súdnej rady, tak musí svoju voľbu vykonať verejne. Jedným z dôvodov, prečo sa pri voľbe z viacerých kandidátov používajú hlasovacie lístky, je to, aby sa členovia súdnej rady pri verejnom hlasovaní o jednotlivých kandidátoch, čo sa dá len postupne (teda nie je to možné vykonať hlasovaním zdvihnutím ruky alebo technickým zariadením naraz), neovplyvňovali. Keďže ide o verejné hlasovanie, na každom hlasovacom lístku je uvedené meno člena súdnej rady. Z tohto dôvodu rozhodnutia ústavného súdu vo volebných veciach na hlasovanie v súdnej rade treba používať opatrne, právnický povedané, len *mutatis mutandis*.

Ak by sme spomenutý argument odlišenia situácie vnímali iba ako podporný, stále by podľa nášho názoru nebola relevantne spochybnená platnosť hlasovacieho lístka Jána Gandžalu. Aj pri sústredení sa len na formálnu stránku veci, teda na spôsob označovania hlasovacích lístkov bez ohľadu na formu hlasovania (krúžkovanie či podčiarkovanie), však poukaz na jedno rozhodnutie ústavného súdu podľa nášho názoru nestačí na falzifikovanie platnosti inkriminovaného hlasovacieho lístka. Judikatúra ústavného súdu totiž pozná aj iné rozhodnutia. V ostatnom čase sa navyše odklonila od prísneho rigorózneho prístupu, v ktorom by sa mal favorizovať prejav vôle nad skutočnou vôľou. Podstatné k tejto téme je výstižne zhrnuté v náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 22/2018 z 19. decembra 2018 (zvýraznenie aut.):

„Ústavný súd konštatuje, že v jeho doterajšej rozhodovacej činnosti sa vyskytli odlišné prístupy k posudzovaniu platnosti hlasovacích lístkov. Prísne rigorózne, a teda prísne formalistický prístup k posudzovaniu hlasovacích lístkov vychádzajúci z doslovného textu príslušného ustanovenia v tom čase platného a účinného zákona (zákon Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov, pozn.) uplatnil ústavný súd napr. v uznesení sp. zn. PL. ÚS 21/99 z 12. mája 1999, v ktorého odôvodnení okrem iného uviedol, že zverenie právomoci rozhodnúť o platnosti hlasovacieho

lístka okrskovej volebnej komisii s konečnou platnosťou (§ 38 ods. 4 v tom čase platného a účinného volebného zákona, pozn.) neznamená úplnú voľnosť pri posúdení hlasovacieho lístka. V kontexte s celým znením ustanovenia § 38, ale najmä s odkazom v ods. 1 písm. b) na úpravu hlasovacieho lístka podľa § 31 ods. 4 taký lístok, ktorý nie je označený zakrúžkovaním poradového čísla kandidáta, nemožno uznať za platný. Obdobne v odôvodnení uznesenia sp. zn. PL. ÚS 10/07 zo 16. apríla 2008 ústavný súd uviedol, že za platný možno uznať iba ten hlasovací lístok, na ktorom volič zakrúžkoval poradové číslo ním vybraného kandidáta na starostu bez akejkoľvek inej úpravy hlasovacieho lístka navyše (PL. ÚS 10/07).

V niektorých volebných veciach ale ústavný súd neuplatnil prísne rigorózný prístup k skúmaniu platnosti hlasovacích lístkov, ale, naopak, preferoval tzv. materiálny prístup k posudzovaniu platnosti hlasovacieho lístka, v rámci ktorého považoval za kľúčovú identifikáciu vôle voliča vo voľbách zjavne čitateľnú z hlasovacieho lístka (spôsobu jeho úpravy). Tento prístup však ústavný súd uplatnil len vtedy, ak napriek nesprávnej úprave hlasovacieho lístka bolo možné bez akýchkoľvek pochybností identifikovať vôľu voliča spočívajúcu v označení jedného konkrétneho kandidáta.

Ako príklad materiálneho prístupu ústavného súdu k posudzovaniu hlasovacích lístkov možno poukázať na odôvodnenie uznesenia sp. zn. PL. ÚS 34/2014 z 18. februára 2015, v ktorom sa uvádza, že «... Pokiaľ ide o druhý hlasovací lístok – volič prejavil svoju vôľu zakrúžkovaním poradového čísla odporcu ako kandidáta na starostu, teda svoju vôľu prejavil spôsobom, ktorý predpokladá § 31 ods. 4 zákona o voľbách. K zákonom predpokladanému spôsobu prejavu vôle – pripojil volič dodatočné označenie hlasovacieho lístka – zakrúžkoval vek odporcu. Z § 38 ods. 3 zákona o voľbách vyplýva, že dodatočná úprava hlasovacieho lístka, ktorý je označený spôsobom podľa § 31 ods. 4, spočívajúca v prečiarknutí mena kandidáta, prípadne v dopísaní iných mien, nespôsobuje neplatnosť tohto hlasovacieho lístka. Zákonom predpokladaná dodatočná úprava hlasovacieho lístka nijako nespochybňuje na tomto hlasovacom lístku vyznačenú úpravu hlasovacieho lístka v zmysle § 31 ods. 4 zákona o voľbách, teda nejde napr. o preškrtnutie krúžku okolo poradového čísla, prípadne mena a priezviska kandidáta, ktorého poradové číslo bolo zakrúžkované. V prerokúvanom prípade – dodatočná úprava hlasovacieho lístka spočíva v zakrúžkovaní veku kandidáta, ktorého poradové číslo volič zakrúžkoval. Možno konštatovať, že táto dodatočná úprava hlasovacieho lístka nijako nespochybňuje prejav vôle tohto voliča v zmysle § 31 ods. 4 zákona o voľbách. Bolo by možné prijať názor, že touto dodatočnou úpravou volič svoj prejav vôle v zmysle § 31 ods. 4 zákona o voľbách „umocnil“, pretože zakrúžkoval ďalší údaj týkajúci sa toho istého kandidáta. Na túto dodatočnú úpravu hlasovacieho lístka možno na základe dôkazu podobnosti (argumentum a simili) aplikovať § 38 ods. 3 zákona o voľbách, t. j. že obdobne ide o takú dodatočnú úpravu hlasovacieho lístka, ktorá nijako nespochybňuje na tomto hlasovacom lístku vykonanú úpravu v zmysle § 31 ods. 4 zákona o voľbách a ktorá takto nespôsobuje neplatnosť tohto hlasovacieho lístka. Na tomto základe, uplatňujúc materiálny prístup k hodnoteniu prejavu vôle voliča, možno predmetný hlasovací lístok považovať za platný.».

Snád' najvýraznejšiu preferenciu materiálneho prístupu k posudzovaniu platnosti hlasovacích lístkov uplatnil ústavný súd aj v náleze sp. zn. PL. ÚS 8/08 zo 6. novembra 2008, v ktorom vyhodnotil ako platných 7 hlasovacích lístkov, ktoré volebná komisia vyhodnotila ako neplatné, a na tomto základe rozhodol o zrušení rozhodnutia volebnej komisie a za zvolenú starostku vyhlásil sťažovateľku. V rámci svojej argumentácie v tomto náleze ústavný súd okrem iného uviedol, že „prejav vôle voliča musí nepochybné smerovať k tomu, aby pri úprave hlasovacieho

lístka pri voľbách bolo nepochybné, koho volil, a aby prejav jeho vôle smeroval k voľbe ním označeného kandidáta, a to tým, že označí kandidáta, ktorého volil“ a zároveň zdôraznil, že každý prípad posudzuje osobitne, pričom prihliada na účel a zmysel volebného zákona, ako aj dodržiavanie princípov právneho štátu.

*Pre rozhodovaciu činnosť ústavného súdu v III. funkčnom období je príznačný príklon k materiálnemu chápaniu ochrany ústavnosti, a to zvlášť v konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy, resp. aj v konaniach o ústavných sťažnostiach podľa čl. 127 ústavy. Ústavný súd zastáva názor, že aj v konaní vo volebných veciach, ktorého **účelom je predovšetkým záujem na tom, aby volebný výsledok odrážal skutočnú vôľu voličov** a bol tak zachovaný základný predpoklad fungovania demokratického štátu, **musí preferovať princíp materiálneho chápania ústavnosti a vysporiadať sa s každým zisteným a zároveň relevantným porušením zákonnosti a ústavnosti volebného procesu** (m. m. PL. ÚS 96/07).“*

Berúc do úvahy vyššie uvedené iný záver ako záver o platnosti hlasovacieho lístka Jána Gandžalu, ktorým hlasoval za Mariána Gibu, nemožno rozumne prijať.

V Bratislave dňa 6. 11. 2023

Lucia Berdisová

Andrej Majerník